

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

У статті розкрито сутність понять “професійно-етична культура”, “педагогічні умови”; висвітлено філософські, психолого-педагогічні погляди на проблему формування професійно-етичної культури студентів медичного коледжу; визначено організаційно-педагогічні умови формування професійно-етичної культури майбутнього медика.

Ключові слова: майбутній медичний працівник, медична освіта, особистість, педагогічні умови, професійно-етична культура, професійна підготовка, професійна самосвідомість, студенти-медики, формування.

В умовах сучасних змін у галузі медицини та модернізації медичної освіти в Україні актуалізовано проблему якісної підготовки студентів медичних коледжів, які мають високий рівень професійно-етичної культури й здатні результативно виконувати свої професійні функції. Професійно-етична культура є невід’ємним складником загальної культури майбутнього медичного працівника, показником його моральної та громадянської зрілості, своєрідним індикатором особистісних і професійних цінностей.

Мета статті – розкрити сутність понять “професійно-етична культура”, “педагогічні умови”; висвітлити філософські, психолого-педагогічні погляди на проблему формування професійно-етичної культури студентів медичного коледжу; визначити педагогічні умови формування в них професійно-етичної культури.

Гуманістична спрямованість, забезпечення пріоритету загальнолюдських цінностей, підвищений медико-соціальний захист найбільш вразливих верств населення у ст. 4 Основ законодавства України про охорону здоров’я окреслено як основні принципи охорони здоров’я. Професійна підготовка студентів медичного коледжу повинна спрямовуватися на формування не лише медичної компетентності, а й професійно-етичної культури майбутніх медичних працівників, на чому акцентовано увагу в Основах законодавства України про охорону здоров’я. Тому одним із завдань професійної підготовки студентів у медичних коледжах має бути створення педагогічних умов для формування професійно-етичної культури майбутніх медичних працівників.

Особливості професійної підготовки майбутніх медичних працівників розкрили В. Андронов, О. Білібін, Ю. Віленський, І. Вітенко, О. Грандо, В. Дуброва, В. Менделевич, О. Орлова, Ю. Остраус, Л. Пиріг, Ф. Портнов, М. Тимофієва, О. Уваркіна, Е. Чугунова та ін. Окремі аспекти професійної культури майбутніх медиків досліджували В. Андронов, І. Гурвич, В. Зайцев, Л. Матвеева, О. Одеришева, Т. Румянцева, М. Тараришкіна та ін. (професійний особистісний розвиток і професійно-особистісна культура), С. Герасименко, Р. Карсон, О. Метса, М. Мусохранова, Л. Цветкова (про-

фесійно-комунікативна культура), Н. Аношкін, Т. Цавеюродієв та ін. (становлення клінічного мислення), Є. Андронов, В. Ташликов, Н. Яковлева та ін. (психологічна компетентність лікаря).

Учені розглядають особистісну культуру як багатогранне утворення. Зокрема, О. Лосєв акцентує увагу на таких її компонентах, як самосвідомість та інтелігенція, котрі передбачають одухотвореність, самопізнання, живу душу, що дихає свідомістю, розумом, внутрішньою красою [3, с. 63]. М. Каган наголошує на тому, що “всі аспекти й рівні загальнолюдської культури... врешті-решт відбиваються в індивідуальній свідомості, поведінці, діяльності відповідно до особливостей кожної особистості, і чим яскравішою є її індивідуальність, тим більш своєрідною є особистість як носій культури” [3, с. 53].

Основа формування професійно-етичної культури – гуманістичне спрямування особистості [1, с. 9–10], що передбачає добровільність, власну ініціативу та творчість у виконанні відповідних навчально-пізнавальних дій, прагнення до саморегуляції своїх професійно-етичних знань, а також спрямованість викладачів медичного коледжу на виявлення у студентів стійкого інтересу до розвитку професійно-етичних якостей.

Педагогічні умови розуміють також як оболонку педагогічних технологій чи педагогічних моделей, завдяки якій реалізуються компоненти технології. За І. Підласим, реалізацію змісту навчання забезпечують педагогічні умови, які оптимізують форми, методи, підходи, технологію організації навчального процесу як цілісної системи [5, с. 280]. Організаційно-педагогічні умови впливають на навчальний процес, дають змогу ефективно управляти навчанням відповідно до завдань із застосуванням обраних форм, методів, прийомів, сукупності положень, дотримання яких забезпечує досягнення поставленої мети.

Для ефективної діяльності педагогічного колективу з формування професійно-етичної культури майбутнього медика необхідно створити освітнє середовище, яке сприяє прояву творчого потенціалу майбутніх медиків; удосконалити структуру навчальних планів, зміст навчальних дисциплін, надати їм гнучкості й варіативності з метою підвищення рівня освітніх потреб студентів щодо професійно-етичної підготовки; забезпечити гуманістичну спрямованість змісту навчальних дисциплін, які сприяють розвитку професійно-етичної культури майбутнього медика [4, с. 11].

До педагогічних умов формування професійно-етичної культури майбутніх медиків у процесі вивчення гуманітарних дисциплін зараховуємо: забезпечення професійної спрямованості змісту гуманітарної підготовки; застосування комплексу психолого-педагогічних підходів (аксіологічний, культурологічний, компетентнісний, особистісний); упровадження інтерактивних методик управління пізнавальною діяльністю; цілеспрямовану підготовку викладачів гуманітарних дисциплін до формування професійно-етичної культури майбутніх медиків.

Рівень сформованості професійно-етичної культури характеризує ступінь опанування фахом, виражається в потребі самовдосконалення й самовираження в умовах професійної діяльності та неперервного підвищення кваліфікації. Завдання формування професійної етики майбутніх фахівців полягають у розвитку моральної свідомості, формуванні моральних почуттів і переконань; виробленні звичок моральної поведінки тощо [2, с. 14–15].

Одним із важливих аспектів професійної спрямованості в підготовці майбутніх медичних працівників є викладання ділової української мови (за професійним спрямуванням); головне завдання дисципліни – виховання гуманної особистості з високою мовною культурою, милосердного і професійно освіченого майбутнього фахівця-медика. Проблема функціонування української мови у медичній сфері включає три аспекти: професійно-прикладний, національно-культурний і морально-патріотичний.

Професійно-прикладний аспект реалізується у процесі спілкування з пацієнтами. Медик має говорити зрозуміло, проникливо, переконливо, викликати довіру. Оволодіння мистецтвом слова для майбутнього медика – це передумова успішного впливу на пацієнтів, могутній засіб профілактики й лікування багатьох захворювань, пропаганди здорового способу життя. Функціонування національної мови в медичній галузі забезпечує повноту мовно-професійного спілкування медичних працівників. Любов і повага до рідної мови є ознакою моральності, вихованості, інтелігентності, сприяє вихованню громадянських почуттів, відповідальності перед пацієнтом і суспільством, посилення прагнення до самовдосконалення.

Педагогічна взаємодія на засадах застосування інноваційних психолого-педагогічних підходів сприяє професійно-етичній спрямованості вивчення гуманітарних предметів у медичних коледжах.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність. Використання інтерактивних методів навчання при вивченні гуманітарних дисциплін у медичних коледжах має на меті виробити у студентів чітке уявлення про професійно-етичну культуру, систему її норм і правил, а також ознайомити з основами професійних умінь з дотримання вимог щодо професійно-етичної культури медичного фахівця.

Ключовим моментом у підвищенні якості формування професійно-етичної культури майбутніх медиків під час вивчення гуманітарних дисциплін у медичному коледжі є готовність викладачів до постійного самовдосконалення, підвищення рівня фахової культури, опанування та реалізації нових методів і прийомів навчально-виховної діяльності.

Важливим складником гуманітарної підготовки є позааудиторна виховна робота викладачів, яка допомагає розвивати у студентів ділову активність, почуття відповідальності, вміння працювати й орієнтуватися в ситуації, швидко, відповідально та професійно приймати рішення, сприяє поповненню знань і вдосконаленню професійних умінь і навичок.

Підґрунтям позааудиторної роботи в медичному коледжі є ідеї добра, правди та краси, особливо акцентовано увагу на формуванні у студентів-медиків милосердя, співчуття, толерантності, делікатності, вміння зберігати лікарську таємницю, утверджувати глибоке розуміння загальнолюдських моральних цінностей і громадянського обов'язку.

Процес формування професійно-етичної культури майбутніх медичних працівників, на наш погляд, неможливий без наявності комплексу педагогічних умов:

- встановлення гуманістичних міжособистісних відносин як базової основи формування професійно-етичної культури майбутніх медичних працівників;
- постановка проблемних завдань, вирішення яких передбачає педагогічну співпрацю й духовну взаємодію між викладачем і студентами;
- організація спільної творчої діяльності студентів і викладачів, що сприяє накопиченню та передачі досвіду професійно-етичної культури;
- творчий підхід викладачів до управління процесом формування професійно-етичної культури майбутніх медичних працівників;
- використання індивідуальних, колективних навчально-творчих завдань, які стимулюють прояв професійно-етичної культури і вміння майбутніх медичних працівників працювати в команді;
- поєднання індивідуальної та колективної форм навчальної діяльності студентів;
- самоорганізація пізнавально-творчої самостійної роботи майбутніх медичних працівників;
- конструювання професійно-медичних ситуацій, що стимулюють формування та застосування на практиці професійно-етичної культури, розвиток професійної свідомості й культури діалогу;
- забезпечення взаємозв'язку медичного навчального закладу з професійним середовищем, посилення професійної спрямованості навчання.

Висновки. Таким чином, комфортні педагогічні умови сприяють формуванню в майбутнього медичного фахівця свідомого професійного самовизначення; розробленню та впровадженню змісту, організаційних форм і методів, спрямованих на оволодіння початковими професійними медичними знаннями, вміннями, навичками; формуванню у студентів медичного коледжу професійно-етичної культури, показниками якої є морально-етичні якості, самостійність, відповідальність, зібраність, самовдосконалення, самопізнання, комунікабельність, терпимість, толерантність, креативність, вміння самоаналізу та самоконтролю.

Формування професійно-етичної культури майбутнього медичного працівника – це складний багатоаспектний процес формування світоглядних і спеціальних знань, якостей, умінь, навичок, відчуттів, моральних принципів, норм поведінки, ціннісних орієнтацій особистості, які виявляються в її предметно-трудої діяльності й забезпечують її вищу ефективність.

Список використаної літератури

1. Андрійчук О. Я. Виховання гуманності у студентів медичного коледжу в процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / О. Я. Андрійчук. – Київ, 2003. – 19 с.
2. Кривошеєва О. І. Формування професійної етики майстрів виробничого навчання в професійно-технічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. І. Кривошеєва. – Вінниця, 2007. – 20 с.
3. Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура / А. Ф. Лосев. – Москва : Политиздат, 1991. – С. 63.
4. Переймибіда Л. В. Організаційні засади діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Л. В. Переймибіда. – Київ, 2008. – 21 с.
5. Пидласый И. П. Педагогика / И. П. Пидласый. – Москва : ВЛАДОС, 1996. – 432 с.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2015.

Маляренко А. Н. Педагогические условия формирования профессионально-этической культуры студентов в медицинском колледже

В статье раскрыта суть понятий “профессионально-этическая культура”, “педагогические условия”; освещены философские, педагогические и психологические взгляды на проблему формирования профессионально-этической культуры студентов медицинского колледжа; определены организационно-педагогические условия формирования профессионально-этической культуры будущего медика.

Ключевые слова: *будущий медицинский работник, медицинское образование, личность, педагогические условия, профессионально-этическая культура, профессиональная подготовка, профессиональное самосознание, студенты-медики, формирование.*

Malyarenko A. Pedagogical Conditions of Formation of Professional and Ethical Culture of the Students in the Medical College

In the article the essence of the concepts of “ethical culture”, “pedagogical conditions”; lit philosophical, pedagogical and psychological views on the problem of formation of professional and ethical culture of the students of the medical College in the course; identifies organizational and pedagogical conditions of formation of professional and ethical culture of the future physician.

Organizational-pedagogical conditions affect the learning process, allowing to effectively manage learning tasks according with the selected forms, methods, techniques, collectively the provisions, compliance with which ensures the achievement of this goal.

Pedagogical conditions is a collection of diverse socio-pedagogical and didactic factors, contribute to the formation of the future medical professional conscious of professional self-determination; development and implementation of content, organizational forms and methods aimed at the mastery of primary professional medical knowledge, abilities, skills; contribute to the formation of students of the medical College of professional ethical culture, which includes: moral and ethical qualities, independence, responsibility, self-discipline, self-improvement, self-knowledge, communication skills, tolerance, creativity, ability of self-examination and self-control.

Key words: *future medical professional, medical education, personality, pedagogical conditions, professional ethical culture, professional training, professional identity, medical students, formation.*